

วันวานผ่านภาพเก่า... เล่าเรื่องเมืองพิจิตร*

เมื่อวันเวลาผ่านไป ทุกสรรพสิ่งก็ย่อมหมุนเวียนเปลี่ยนไปไม่หยุดนิ่ง การบันทึกภาพเหตุการณ์ สถานที่ต่างๆ เท่านั้นที่จะหยุดวัน เวลา และสรรพสิ่งไว้กับที่ เพื่อสืบทอดเรื่องราวให้คนรุ่นหลังได้รู้เห็นและย้อนมองกลับไปในอดีตได้อย่างตรงไปตรงมาและชัดเจน ภาพเพียงภาพเดียวที่บันทึกวิถีชีวิตสามารถบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างมากมายและลึกซึ้ง

ในการรวบรวมภาพเก่าเพื่อจะเล่าความเป็นไปในเมืองพิจิตร บางเรื่องราวในอดีตที่บันทึกอยู่ในภาพเหล่านั้น ได้รวบรวมภาพจากที่ต่างๆ ทั้งจากภาพที่เก็บรักษาอยู่ในสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ภาพจากหนังสือพิจิตรของเรา ของหวาน พิณอุทัย ภาพจากหนังสือประวัติศาสตร์ไทยส่วนภูมิภาค จังหวัดพิจิตร ภาพจากหนังสือวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดพิจิตร ภาพจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิจิตร และอื่นๆ นำมาได้เรียงตามลำดับเวลาและกลุ่มเจ้าของภาพ ดังนี้

พ.ศ. ๒๔๔๔ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมณฑลฝ่ายเหนือ โดยมีหมายกำหนดการว่าจะทรงมีสักการพระพุทธรูปชินราชและทรงหล่อพระพุทธรูปราชจำลองที่เมืองพิษณุโลก และทอดพระเนตรภูมิประเทศและตรวจราชการเพื่อจะทรงทำนุบำรุงบ้านเมืองให้เจริญยิ่งขึ้น ได้เสด็จพระราชดำเนินฯ ออกจากกรุงเทพมหานครในวันที่ ๒๙ กันยายน และเสด็จพระราชดำเนินกลับถึงพระราชวังบางปะอินวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน

* นิพนธ์ สมัยสาธา
นักจดหมายเหตุฯ ว.ร.
สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ
กรมศิลปากร

เป็นภาพของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จ ฯ ผ่านสถานที่ต่าง ๆ ในจังหวัด พิจิตร โดยในวันที่ ๑๒ ตุลาคม ได้เสด็จฯ จากปากน้ำเกยไชยมาประทับบางมูลนาก เสด็จที่ว่าการเมืองภูมิ และประพาสคลองบุษบง วันที่ ๑๓ ตุลาคม เสด็จ ฯ ประทับที่บ้านขมั่ง วันที่ ๑๔ ตุลาคม เสด็จฯ ถึงเมืองพิจิตร ทรงประกอบพิธีพระราชทานพระแสงราชศาสตราวุธ ทอดพระเนตรสภาพบ้านเมืองและบึงสีไฟ วันที่ ๑๕ ตุลาคม ออกจากเมืองพิจิตรผ่านบ้านท่าหอถึง ตำบลปากพิง วันที่ ๒๕ ตุลาคม เสด็จฯ กลับจากเมืองพิษณุโลกถึงบ้านขมั่ง ทอดพระเนตร บึงขมั่ง คลองป่าคำและวัดป่าคำ วันที่ ๓๐ ทอดพระเนตรทุ่งนกกระทาในบึงขมั่ง เสด็จ ฯ มาตามคลองเข้าคอกผ่านเมืองภูมิจนนครสวรรค์

ริมแม่น้ำเมืองพิจิตร

บ้านโทรโรงโชน

แพหลังพลาที่ประทับบ้านขมั่ง

ในภาพเป็นภาพทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำน่านเมืองพิจิตร เมืองพิจิตรนี้มีแม่น้ำสำคัญ ไหลผ่าน ๒ สาย คือ แม่น้ำน่าน ซึ่งคลองใหญ่ในท้องที่เมืองพิจิตรไหลลงแม่น้ำนี้มี ๑๕ คลอง ได้แก่ คลองท่าหอ คลองปากทาง ส่วนหนึ่งของแม่น้ำน่านเก่า* คลองท่าหลวง คลองคัน คลองห้วยเกตุ คลองเจ๊กเสื่อง คลองวังสินเฮาว์ คลองบางไผ่ คลองลำประดา คลองบุษบงเหนือ คลองบุษบงใต้ คลองเสด็จ คลองคูณ และคลองน้ำโจน ไหลผ่านท้องที่อำเภอเมืองพิจิตร อำเภอตะพานหิน และอำเภอบางมูลนาก และแม่น้ำยม ซึ่งมีคลองใหญ่ในท้องที่เมืองพิจิตร ไหลลงสู่แม่น้ำนี้ ๗ คลอง คือ คลองสามง่าม คลองห้วยใหญ่ คลองวังกระทิง (คลองวังนก) คลองประตุ คลองสายชะนางน้อยใหญ่ คลองบ้านหลัง คลองท่าขมิ้น และอีกส่วนหนึ่งของ แม่น้ำน่านเก่า ไหลผ่านท้องที่อำเภอสามง่าม อำเภอโพธิ์ประทับช้าง และอำเภอโพทะเล

บ้านโทรโรงโชน ตำบลโทรโรงโชน ริมแม่น้ำน่าน ได้ที่ว่าการอำเภอตะพานหิน สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ได้ทรงนิพนธ์ไว้เมื่อครั้งเสด็จเมืองพิษณุโลก และ ทรงพักที่วัดโทรโรงโชน พ.ศ. ๒๔๔๔ ว่า "...ถึงวัดโทรโรงโชน แขวงเมืองพิจิตร หยุดจอดเพื่อ พักผ่อน เวลาอันมีจึงขึ้นไปบนวัดท่านสมภารมาสดขยันโศรัม จึงแวะปราศรัยท้าวเล็กน้อย วัดนี้เป็นวัดสร้างใหม่ สิ่งปลูกสร้างล้วนแต่ไม้ไผ่ทั้งสิ้น อุโบสถไม่มี ใช้แพเป็นโบสถ์อันที่ชื่อว่า สิ่งที่น่าดูคือต้นไทรที่เป็นหลัก ชื่อโทรโรงโชนเป็นต้นไทรหลายต้น แต่ก็ยังเชื่อมติดกันหมด คู่ประหนึ่งถ้ำน้ำอ้อย ต้นเป็นชั้นเชิงสลับกันตุงฉากโรงโชน จึงเรียกว่าโทรโรงโชน " ปัจจุบันต้นไทรไม่มีเหลืออยู่เพราะถูกโค่นใช้สถานที่สร้างโรงเรียน

* ชื่อเดิมของอำเภอบางมูลนาก

* เป็นทิวทัศน์เก่าของแม่น้ำน่าน ตระหว่งระหว่างบางพระน่านบ้านบางซำคันดิน ลอน้ำพิจิตรหรือแม่น้ำน่านเก่าที่ไหลผ่านอำเภอเมืองพิจิตร อำเภอโพธิ์ประทับช้าง อำเภอตะพานหิน และอำเภอโพทะเล

แพหลับปลาที่บ้านขม้ง เป็นแพของพระยาศรีสุริยราชวรานุวัตร (เชย กัลยาณมิตร) ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลพิษณุโลก ที่นำมาจอดเรียงกันกันแพองเหมือนเรือบนบกสำหรับเป็นหลับปลาประทับแรม ชื่อบ้านขม้ง ตำบลขม้ง อำเภอเมืองพิจิตรนี้มีสะกดทั้ง "ขม้ง" "ทะม้ง" และ "จะม้ง" มีตำนานเล่าว่ามีพระมหากษัตริย์พระองค์หนึ่งของไทยเสด็จฯ ทางเรือมาถึงหมู่บ้านนี้ และได้จัดให้มีการแข่งขันเรือหน้าพระที่นั่ง เมื่อเรือแข่งแล่นมาถึงบริเวณนี้ที่มีน้ำไหลเชี่ยวทำให้เรือล่ม มีพายจมน้ำตายหลายคน ญาติพี่น้องของผู้คนตายต่างอุทานด้วยความตกใจว่า "ลูกถูกระม้ง" "ลูกข้าถูกระม้ง" "ลูกถูม้ง" กันแข็งแะ ทำให้ชาวบ้านเรียกหมู่บ้านนี้ว่า "กระม้ง" บ้าง "ขม้ง" บ้าง และเพี้ยนมาเป็น "ทะม้ง" และ "จะม้ง" ตามลำดับ

พ.ศ. ๒๔๕๕ เจ้าพระยาวงษาอนุประพันธ์ เสนาบดีกระทรวงคมนาคม ได้ไปตรวจราชการคมนาคมในมณฑลพิษณุโลกและมณฑลภาคพายัพ ผ่านรอยต่อจังหวัดพิจิตรและเพชรบูรณ์ซึ่งกำลังก่อสร้างทาง

คนเราเดินแพกา เขตหวะหวาง พิจิตรกับเพชรบูรณ์

การก่อสร้างถนน สามพิจิตร-เพชรบูรณ์

คนเราเดิน เพชรบูรณ์

ตลาดขายของกลางป่าเขาเขียว

คนเราเดินเพชรบูรณ์

คนไขกน้ำทับ เพชรบูรณ์

ตอนต้นตะเคียนงาม เพชรบูรณ์

ในภาพพระบฏว่าเป็นการสร้างทางช่วงถนนสายพิจิตร-เพชรบูรณ์ ตอนสายเข้า บ้านวังตะกู อำเภอภูมิจึงเป็นเขตรอยต่อจังหวัดพิจิตรและเพชรบูรณ์ และช่วงเขาเว้าเขตเพชรบูรณ์ ทางดังกล่าวได้สร้างเชื่อมต่อไปยังพิษณุโลก ปัจจุบันบ้านวังตะกูเป็นหมู่บ้านในตำบลวังตะกู อำเภอบางมูลนาก ส่วนอำเภอภูมิจึงเมื่อทางราชการย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งที่ริมฝั่งแม่น้ำน่านด้านตะวันตกเหนือวัดบางมูลนาก ตำบลบางมูลนาก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ แล้วจึงตั้งตำบลหนองเต่าขึ้นที่เมืองภูมิจึงเดิม แล้วเปลี่ยนเป็นตำบลภูมิจึงจนถึงปัจจุบัน ส่วนที่ว่าการอำเภอภูมิจึงที่ตั้งใหม่ที่ตำบลบางมูลนาก เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศในวันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ ให้ใช้ชื่ออำเภอที่เปลี่ยนใหม่ให้ตรงกับชื่อตำบลที่ตั้งที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการอำเภอภูมิจึงเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอบางมูลนากใน พ.ศ. ๒๔๕๕ นี้ด้วย ซึ่งต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๗๕ ที่ว่าการอำเภอบางมูลนากได้ย้ายมาตั้งใหม่ยังฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่านจนถึงปัจจุบัน

พ.ศ. ๒๕๐๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรภาคเหนือ ระหว่างวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์-๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ณ สถานีพิจิตร

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี และสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวีราลงกรณ์ ณ สถานีพิจิตร

ในภาพในวันพฤหัสบดีที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี และสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวีราลงกรณ์ ประทับรถไฟพระที่นั่งผ่านจังหวัดพิจิตร และหยุดที่สถานีพิจิตร ซึ่งมีนายเยียน ไพบูลย์วรรณ ผู้ว่าราชการจังหวัด และประชาชนจำนวนมากเฝ้าฯ รับเสด็จฯ ณ ที่นั้น โดยพร้อมเพรียงกัน

หลวงพ่อเพชร

พระพุทธรูปวัดนครชุม

พ.ศ. ๒๕๐๘ นายศรี อมาตยกุล นายประเสริฐ ณ นคร และนายจร สุนทินิจ
ไปสำรวจเมืองโบราณในจังหวัดพิจิตรคือเมืองปากยกและเมืองชัยบรร
ในภาพเป็นภาพหลวงพ่อเพชรและพระพุทธรูปที่วัดนครชุม

แถวหลักเมือง ณ ศาลากลาง จังหวัดพิจิตร

ขบวนเรือบูชาลลภักเมืองไปอุทยานเมืองเก่า

พิธีฝังเสาหลักเมือง

เสาหลักเมือง

รูปปั้นพระยาโคตรบอง
ณ ศาลากลางเมือง

พ.ศ. ๒๕๑๒ จังหวัดพิจิตรประกอบพิธีประดิษฐานเสาหลักเมือง ณ อุทยานเมืองเก่า หลวงปู่โง่น โสรโย พระภิกษุซึ่งชาวพิจิตรและชาวไทยทั่วประเทศยกย่องนับถือศรัทธา เล่าเรื่องเสาหลักเมืองพิจิตรไว้ว่า ราว พ.ศ. ๒๕๐๔ ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตรทำพิธีขุดหาเสาหลักเมืองเดิมที่เมืองพิจิตรพบว่าอยู่ในสภาพที่ชำรุดมาก จึงประสานกับกรมศิลปากรหาไม้แกะสลักทำยอดเสาหลักเมืองใหม่ และดำเนินการสร้างศาลหลักเมืองที่เมืองพิจิตรเก่า ทำพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารศาลหลักเมืองเมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๑ ในปีต่อมา เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้เชิญเสาหลักเมืองใหม่น้อมเกล้าฯ ถวายให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจิมและทรงพระสุหร่าย ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ซึ่งพระองค์ได้พระราชทานเส้นพระเกศาเพื่อบรรจุที่เศียรพระหมี่หน้ายอดเสาหลักเมือง รวมทั้งพระราชทานเพชร ๔ สี พร้อมแผ่นทองจารึกพระปรมาภิไธย “ภปร.” ประดับเสาหลักเมือง และมีกระแสพระราชดำรัสว่า “มอบให้เป็นมิ่งขวัญกับชาวพิจิตรทั้งหมด ฝากความหวังให้ประชาชนชาวพิจิตรด้วย ขอให้จังหวัดพิจิตรเจริญรุ่งเรืองมีชื่อเสียงต่อไป” ทางจังหวัดได้เชิญเสาหลักเมืองประดิษฐานไว้ที่ศาลากลางจังหวัดพิจิตร จนกระทั่งเดือนตุลาคมจึงอัญเชิญไปประดิษฐาน ณ อุทยานเมืองเก่า ทำพิธีฝังเสาหลักเมืองระหว่างวันที่ ๑๐-๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๒

เสด็จ ฯ พระราชทานของอุปการะบ้านและเยี่ยมราษฎร วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๑๒

วันที่ ๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ เวลาประมาณ ๑๕.๑๕ นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ ฯ โดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ไปยังโรงเรียนพิจิตรพิทยาคม อำเภอเมืองพิจิตร เพื่อพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน รวม ๖๑ รุ่น ณ ที่นั้น พลโท สิม่า ปาณิกบุตร แม่ทัพภาคที่ ๓ นายชูวงศ์ ฉายะบุตร ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร นายเฉลียว วัชรพุก อธิบดีกรมทางหลวง และข้าราชการทหาร ตำรวจ พ่อค้า ประชาชน นักเรียน เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จ ฯ ขึ้นชมพระบารมี ทั้ง ๓ พระองค์ เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมเยียนและมีพระราชดำรัสกับราษฎร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงยืนพักอิริยาบถข้างเก้าอี้ไม้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน
ข้าวและกระป๋องให้น้องคำจิงและน้องหลิ่ง หนูทอง

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเยี่ยมและพระราชทานสิ่งของแก่ราษฎร

พ.ศ. ๒๕๑๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ ฯ หนองโสน บ้านเนินปอ อำเภอสามง่าม พระราชทานบ้านและควายแก่นายคำจริง นาง เหลือง หนูทองพร้อมทั้งได้เสด็จ ฯ เยี่ยมและพระราชทานสิ่งของแก่ผู้ประสบวาทภัยในอำเภอ สามง่ามและบริเวณใกล้เคียงที่มารอเฝ้า ฯ รับเสด็จ ฯ เมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๓

ครั้งนั้นนายยงค์ สิบพยอม ราษฎรบ้านเนินปอ และเพื่อน ๆ ได้ช่วยกันทำเก้าอี้ไม้ไม้ เพื่อถวายเป็นที่ประทับพักพระอิริยาบถ ทำอยู่สองวันสองคืนจึงเสร็จแล้วจึงหามมาตั้งที่หน้า บ้านนายคำจริง หนูทองแต่ก้านั้นเกรงจะไม่มั่นคงจึงทดลองนั่งเพื่อความแน่ใจ พอก้านั้น พลายคนในที่นั้นจึงพูดว่าก้านั้นไปนั่งก่อนแล้วพระเจ้าอยู่หัวประทับไม่ได้จึงต้องเก็บ นายยงค์ สิบพยอม เสียใจเป็นอันมากที่อุทิศสำหรับทำถวาย

พ.ศ. ๒๕๑๙ นายหวน พินธุพันธ์ ได้รับรวบรวมภาพและบันทึกภาพพร้อมเรื่องราวของ จังหวัดพิจิตรจัดพิมพ์เป็นหนังสือเผยแพร่เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐ ภาพของนายหวน พินธุพันธ์ นี้ แสดงถึงสภาพพื้นที่ที่ตั้งชุมชน โบราณวัตถุสถานต่าง ๆ ในอำเภอต่าง ๆ ในขณะนั้นซึ่งมีอยู่ ๖ อำเภอ กับ ๑ กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมืองพิจิตร อำเภอลำพานิช อำเภอบางมูลนาก อำเภอ โท่งทะเล อำเภอสามง่าม อำเภอโพธิ์ประทับช้าง และกิ่งอำเภอรังรายพูน

แผนที่แสดงบริเวณจังหวัดพิจิตร

ในภาพชุดของอำเภอเมืองพิจิตรประกอบด้วย ภาพศาลากลางจังหวัดพิจิตร ซึ่งศาลากลางพิจิตรนี้ เมื่อ ครึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกลับจากเสด็จ ประพาสหัวเมืองเหนือใน พ.ศ. ๒๔๐๙ ทรงพระกรุณา โปรดเกล้า ฯ สร้างพระราชทาน ต่อมาเมื่อหลวงสรณรงค์ (แจ่ม) ได้ย้ายเมืองพิจิตรมาสร้างใหม่ที่บ้านปากทางใน พ.ศ. ๒๔๒๙ รื้อศาลากลางพระราชทานนี้จากเมืองพิจิตร มาสร้างใหม่ สมเด็จ ฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ กล่าวไว้ในรายงานตรวจราชการมณฑลพิษณุโลก พ.ศ. ๒๔๔๓-๒๔๕๐ ว่าเมื่อครึ่งเสด็จเมืองพิจิตร พ.ศ. ๒๔๓๕ ได้พบเหรียญไม้สลักลายตราปิดทอง ๓ เหรียญ ประดับไว้ ที่जूด้านใน” ต่อมาศาลากลางนี้ถูกรื้อลงเพราะทรุดโทรม มาก แล้วสร้างใหม่ใน พ.ศ. ๒๔๗๓ และต่อมาได้รื้อแล้ว สร้างใหม่อีก ปัจจุบันคือที่ตั้งพิพิธภัณฑสถานเมืองและ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิจิตร ส่วนศาลากลางจังหวัด พิจิตรปัจจุบันได้ย้ายไปสร้าง ณ ที่แห่งใหม่

นายยงค์ สิบพยอม และนางจุฑา พินธุ ญาติรับเสด็จฯ

* ต่อมาได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น พระยาเทพารักษ์

* ครึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวเสด็จเมืองเหนือเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๙ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯสร้างศาลากลางบ้านเมือง พิจิตรใหม่เป็นสำนักงานเมือง เพราะ ผู้ว่าราชการจังหวัดต้องสร้างตามแบบ ศาลากลางของจังหวัดพระนครเป็นพระ ศักดิ์จึงได้มีใบตราศาลากลางใหม่เพื่อ หลงคมแทนหน้าว่าราชการจังหวัดพิจิตรใหม่ ที่รื้อการรับเสด็จ ครึ่งมีขุนเมือง และ หลวงพระคุณมัยตบแต่งให้ทำเครื่องไม้ จ้างสลักเป็นลายตราปิดทอง ขึ้นประดับ กว้าง ๓ เมตร สูง ๒ เมตร พระราชทานให้เฝ้า บรรดาผู้ใหญ่ได้ตราศาลากลางซึ่งสร้างใหม่จะลง ฐานสูงถึง ๑ เมตรเป็นรูปพระบาทมณฑล เป็นอนตราด้านหน้าของประตูพระที่นั่ง พิศาลที่ ๔ เครื่องที่ ๒ ด้านเป็นรูปช้างอยู่ใน รัชกาลเมืองนครจำนงค์ของเครื่อง ๒ มาหาวศาลที่ ๔ เครื่องที่ ๓ ด้านเป็นรูป สวรรค์ราชที่ใหญ่นครพระนครมาไทย

ศาลากลางเดิมที่สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘

ศาลากลางเก่าปัจจุบันคือพิพิธภัณฑสถานเมืองพิจิตร

นอกจากนี้ยังมีภาพสำนักงานที่ดินจังหวัดพิจิตร (ปัจจุบันรื้อลงแล้ว) ศาลจังหวัดพิจิตร สถานีรถไฟพิจิตร ซึ่งเป็นสถานีรถไฟในเส้นทางสายปากน้ำโพ-พิษณุโลก ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้น

สถานีรถไฟพิจิตร

ศาลจังหวัดพิจิตร

สำนักงานที่ดินจังหวัดพิจิตร

เมืองพิจิตรเก่าปัจจุบันคืออุทยานเมืองเก่าพิจิตร ตั้งอยู่ตำบลเมืองเก่าและตำบลโรงช้างตามตำนานในพงศาวดารเหนือเรื่องพระยาแกรกกล่าวว่าพระยาโคตรทระบอง พระราชบุตรของพระยาโคตรมเหศวราช ทรงสร้าง ลักษณะตัวเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ

น่านเก่า (แม่น้ำพิจิตร) โบราณสถานที่ยังเหลืออยู่ ได้แก่ กำแพงเมืองเก่าด้านทิศตะวันออก และทิศเหนือ พระธาตุเจดีย์ วัดมหาธาตุ ศาลหลักเมือง วัดนครชุม ส่วนโบราณสถานใกล้เมือง พิจิตรเก่า ได้แก่ เกาะศรีมาลา วัดโรงช้าง วัดเชื่อนนครเขตร

สำหรับสถานที่สำคัญอื่น ได้แก่ วัดท่าหลวง วัดเขารูปช้าง วัดขม้าง เขาพระ วัดหัวดง วัดบึงตะโกน

หลวงพ่อเพชร วัดท่าหลวง

กำแพงเมืองพิจิตรเก่า

พระธาตุเจดีย์วัดมหาธาตุ

เจดีย์เก่า วัดเชื่อนนครเขตร

โบสถ์วัดนครชุม

บ้านทรงไทยโบสถ์พิจิตรเก่า

ศาลหลักเมือง

เกาะศรีมาลา

พระอุโบสถวัดท่าหลวง
ศาลพระโต้งจวบ

เจดีย์วัดเขารูปช้าง

โบสถ์วัดโรงช้าง

ศาลาการเปรียญวัดท่าหลวง

ทิวทัศน์มองจากเขารูปช้าง

เขาพระ

วิหารหลวงพ่อพิณวัดหัวดง

โบสถ์วัดขมิ้น

วัดบึงตะโกน

พระเจดีย์วัดโพธิ์ประทับช้าง

ซุ้มประตูทางเข้าพระอุโบสถวัดโพธิ์ประทับช้าง

ศาลพระเจ้าเสือ

ในภาพชุดของอำเภอโพธิ์ประทับช้างประกอบด้วยวัดโพธิ์ประทับช้าง และศาลเจ้าพ่อเสือ

พระบรมธาตุวัดโพธิ์ประทับช้าง
ปัจจุบันมีแล้ว

พระประธานในพระอุโบสถ
วัดโพธิ์ประทับช้าง

พระรูปปั้นพระเจ้าเสือ

ในภาพชุดของอำเภอโพทะเลประกอบด้วยคูเมืองและกำแพงเมืองชัยบวร วัดศิริญญาราม
วัดบ้านน้อย วัดหลวงพ่อรวย และวัดท่าบั่ว

คูและกำแพงเมืองชัยบวร

ศาลพระยาโคตมครนอง

พระพุทธรูปวัดบ้านน้อย

วัดศิริญญาราม

วัดหลวงพ่อรวย

โบสถ์วัดท่าบั่ว

ในภาพชุดของอำเภอตะพานหิน ประกอบด้วยที่ว่าการอำเภอตะพานหิน ตลาด
ตะพานหิน วัดตะพานหิน วัดเทพประสิทธิ์ พระเครื่องเมืองโบราณ ตำบลทับคล้อ เปรียญ
โบราณบ้านวังแดง วัดวังแดง วัดพระพุทธบาทเขาทราย และวัดคงคาน

ที่ว่าการอำเภอตะพานหิน

ตลาดตะพานหิน

เรือข้ามฟาก รือแม่น้ำน่านใกล้ตลาดตะพานหิน

วัดตะพานหินและตลาดตะพานหิน

ศาลาการเปรียญวัดตะพานหิน

วัดเทพประสิทธิ์

โบสถ์และพระพุทธรูปของวัดเทพประสิทธิ์

พระเครื่องเมืองโบราณ ตำบลทับคล้อ

เปรียญโบราณบ้านวังแดง

ในภาพชุดของอำเภอสามง่าม ประกอบด้วยที่ว่าการอำเภอสามง่าม ตลาดอำเภอสามง่าม และวัดสามง่าม

ที่ว่าการอำเภอสามง่าม

ตลาดอำเภอสามง่าม ริมแม่น้ำยม

วิหารแก้ววัดสามง่าม

ในภาพชุดอำเภอบางมูลนาก ประกอบด้วยวัดบางมูลนาก วัดท่าช้าง เทศกาลแข่งเรือ วัดชัยมงคล วัดหนองเต่า และวัดหัวเขน

เจดีย์เก่าและวิหารวัดบางมูลนาก

โบสถ์วัดท่าช้าง

โบสถ์วัดชัยมงคล

โบสถ์วัดหนองเต่า

โบสถ์วัดหัวเขน

พระประธานในโบสถ์วัดหัวเขน

จิตรกรรมฝาผนังในโบสถ์วัดหัวเขน

การแข่งขันเรือยาวบางมูลนาก

กรมศิลปากร

๕๓

การแข่งขันเรือ ณ แม่น้ำน่าน จังหวัดพิจิตร

พ.ศ. ๒๕๒๔ จังหวัดพิจิตรมีประเพณีสำคัญเป็นที่เลื่องลือไปทั่วประเทศคือประเพณีแข่งเรือยาวซึ่งกำหนดจัดขึ้นในวันเสาร์อาทิตย์ต้นเดือนกันยายนของทุกปี ณ แม่น้ำน่าน หน้าวัดท่าหลวง อำเภอเมืองพิจิตร มีเรือหลายขนาดมีพายจากจังหวัดต่าง ๆ มาร่วมแข่งขันเป็นจำนวนมากทุกปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานถ้วยรางวัลให้ ๓ ใบ สำหรับเป็นรางวัลชนะเลิศการแข่งขันแข่งเรือยาว ๓ ประเภท คือ เรือยาวใหญ่ เรือยาวกลาง และเรือยาวเล็ก ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๔ เป็นต้นมา ทุกปีหลังจากแข่งขันเสร็จแล้วทางจังหวัดพิจิตรจะกราบบังคมทูลรายงานผลการแข่งขันเพื่อทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท

พ.ศ. ๒๕๓๐ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเสด็จพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ทรงเปิดป้ายสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์พิจิตรและทรงเยี่ยมประชาชนของจังหวัดพิจิตร เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม

สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์พิจิตร เป็นสวนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ แห่งแรกใน ๑๒ แห่งทั่วประเทศไทยสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘ มีเนื้อที่ ๑๗๐ ไร่ เป็นสวนริมบึงสีไฟ ปลูกไม้ยืนต้นและไม้ประดับ มีทางเดินรอบ ๆ บึง มีสะพานทอดลงน้ำสู่ศาลาใหญ่ และมีเวทีเนินดินไว้สำหรับจัดรายการบันเทิงในวันหยุดสุดสัปดาห์ด้วย

บึงสีไฟ

พระอุโบสถวัดท่าพลวง

พระอุโบสถวัดท่าพลวง

พ.ศ. ๒๕๒๐ จังหวัดพิจิตรประกอบพิธีเสกห่าน้ำศักดิ์สิทธิ์ สำหรับการประกอบพิธีเสก
ห่าน้ำศักดิ์สิทธิ์ เพื่อบูชาแล้ง ๙ ถวายสรจอภิเษก เนื่องในโอกาสสมทามงคลที่พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงพระเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบ วันที่ ๕ ธันวาคม
พ.ศ.๒๕๒๐ โดยได้ประกอบพิธีพิธีกรรม ดักน้ำจากสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ณ แม่น้ำน่าน อำเภอ
เมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๐ และประกอบพิธีเสกห่าน้ำ
ศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดท่าพลวง อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร เมื่อเดือนพฤศจิกายน

พ.ศ. ๒๕๓๕ จังหวัดพิจิตรจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๓ รอบ ได้แก่

การปลูกต้นไม้ ณ วัดพญาคูขี้หอม อำเภอบางมูลนาก

การกำจัดวัชพืช

อำเภอบางมูลนาก

ข้าราชการ ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรอำเภอบางมูลนาก ร่วมกันปลูกต้นไม้บริเวณ
วัดพญาคูขี้หอม หมู่ที่ ๑๑ ตำบลไผ่ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
เจ้าหน้าที่สำนักงานเทศบาลเมืองบางมูลนากร่วมกันกำจัดวัชพืช

พัฒนาที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน
อำเภอดงพวนหิน

การปลูกต้นไม้ที่วัดสัตตนาราม

การบริจาคโลหิต
อำเภอดงพวนหิน

การทำความสะอาดสถานที่ราชการ

ข้าราชการ ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรอำเภอดงพวนหิน ร่วมกันปลูกต้นไม้บริเวณ
วัดสัตตนาราม ตำบลวังหลุม อำเภอดงพวนหิน จังหวัดพิจิตร ร่วมกันบริจาคโลหิตที่
โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชดงพวนหิน เมื่อวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๔ และร่วมกัน
ทำความสะอาดสถานที่ราชการเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๔ อีกทั้งยังร่วมกับประชาชน
ตำบลหนองพยอม อำเภอดงพวนหิน จังหวัดพิจิตร พัฒนาและทำความสะอาดที่อ่าน
หนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๔

โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหมในพยอม

อำเภอดงพวนหินจัดโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหมในพยอมในอำเภอดงพวนหิน จังหวัดพิจิตร

การทำความสะอาดวัดคาน

การกำจัดผักตบชวา

การทำความสะอาด
สถานีตำรวจภูธร ตำบลสาทเหล็ก

การปลูกต้นไม้ที่บ้านปากตง

อำเภอเมืองพิจิตร

เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดพิจิตร ร่วมกันทำความสะอาด กวาด เก็บขยะ และสิ่งปฏิกูลในบริเวณวัดคาน ตำบลโพธิ์ขาว อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

ข้าราชการ ตำรวจ พ่อค้า และประชาชน ร่วมกันลอกคลองกำจัดผักตบชวาที่คลองสาทเหล็กบ้านสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๔

ข้าราชการ ตำรวจ ร่วมกันพัฒนาและทำความสะอาดบริเวณสถานีตำรวจภูธรตำบลสาทเหล็ก หมู่ที่ ๕ บ้านคลองสาริกา ตำบลสาทเหล็ก อำเภอเมืองพิจิตร เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๔

ข้าราชการ ตำรวจ ครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชน ร่วมกันปลูกต้นไม้ที่บ้านปากตง หมู่ที่ ๑๑ ตำบลสาทเหล็ก อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๔

ศาลาว่าการบริหารคณะสงฆ์

พ.ศ. ๒๕๓๕ เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ คณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรได้ทำหนังสือถวายพระพรขอพระราชทานพระปรมาภิไธย “ภปร” ประกอบพระมหากษัตริย์มงกุฎ ๒ องค์ องค์หนึ่งเชิญไปประดิษฐานที่หน้าบันศาลาว่าการบริหารคณะสงฆ์วัดท่าหลวง อำเภอเมืองพิจิตร อีกองค์หนึ่งเชิญไปประดิษฐานบนผ้าทิพย์ “หลวงพ้อเพชร” พระพุทธรูปคู่เมืองพระประธานในพระอุโบสถวัดท่าหลวง ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตเมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

ภาพชุดจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิจิตร เป็นการรวมภาพถ่ายของเมืองพิจิตรไว้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และนำบางส่วนไปจัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑ์เมืองพิจิตร ให้ประชาชนได้ศึกษาและชื่นชม ประกอบด้วย

พระยาเทพาธิบดี (อิม) ผู้ว่าราชการเมืองพิจิตรลำดับที่ ๖ แต่ไม่ได้รับปีที่ดำรงตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง ซึ่งปรากฏมีชื่อท่านในเอกสารรายงานตรวจราชการมณฑลพิษณุโลกวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๑๔-๒๓ มิถุนายน ร.ศ. ๑๒๖ (ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๔๓-๒๔๕๐) ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการว่า “...ยังจำได้เมื่อข้ามาเมืองพิจิตรใน ค.ศ. ๑๑๑ ที่ตรงเมืองพิจิตรนี้ ยังเป็นป่าพงอยู่โดยมากมีแต่โรงเรือนบ้านเรือนเล็กน้อยอยู่ตามริมตลิ่งไม่กี่หลัง พระยาเทพาธิบดี (อิม) ผู้ว่าราชการเมือง เอง ก็คงอยู่ในเรือเหนือ เพราะดูตั้งแต่ไฟป่ามักจะไหม้พังดีดลูกกลมเคียวไหม้เอาเข้าเรือนทุกทุกปี ตั้งแต่พระยาเทพาธิบดี (อิม) คนนี้ขึ้นมามีราชการเมืองด้วยใจเป็นท้าว ตั้งหน้าทางพสุไฟมาแต่แรก ถาวร

พระยาเทพาธิปติ (อิม)

ที่ตั้งเมืองนี้ตื้นไปมาก...” และในพระราชหัตถเลขาเมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จมณฑลฝ่ายเหนือ ฉบับลงวันที่ ๑๒ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๐ (พ.ศ. ๒๔๔๔) ว่า “...สงเรื่องลึกเข้าไปในคลองบุษบง คลองนี้น้ำตกลมาแต่เขาเมืองเพ็ชรบูรณ์ เป็นน้ำไหลต่อกันอยู่ที่ปากคลอง น้ำในแม่น้ำหาได้ไหลเข้าไปในคลองไม่ ช่างโนเข้าไปว่ามีนามากแต่ไปไม่ถึง เขาคิดจะขะรวาต้นไม้ในคลองนี้ให้ใช้ได้สะดวก แต่ถ้าปิดทางเมืองเพ็ชรบูรณ์ให้ลงมาที่นี้ได้สะดวก พระยาพิจิตรได้เคยขึ้นไป...” ซึ่งในเชิงอรรถกล่าวว่า พระยาเทพาธิปติ (อิม) ผู้ว่าราชการเมืองพิจิตรภายหลังได้เป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลพิษณุโลก

บึงสีไฟ

บึงสีไฟ เป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่อันดับที่สามของประเทศไทย ลักษณะกลมคล้ายกระทะ มีช่วงไปทางทิศตะวันตกเล็กน้อย ในอดีตเคยมีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาลถึง ๑๒,๐๐๐ ไร่ ปัจจุบันถูกบุกรุกและมีสภาพดินเป็นบางส่วน มีพื้นที่เหลืออยู่เพียง ๕,๓๙๐ ไร่ ใน พ.ศ. ๒๕๒๑ กรมประมงได้ตั้งสถานีประมงน้ำจืดเพื่อเพาะพันธุ์ปลา ณ บึงแห่งนี้ จังหวัดพิจิตรได้สร้างศาลาไว้ให้ประชาชนได้ใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเมื่อมาเที่ยวชมบึงแห่งนี้ด้วย

หลวงพ่อเขียน ธมฺมกรกิจโต

หลวงพ่อเขียน ธมฺมกรกิจโต อดีตเจ้าอาวาสวัดสำนักขุนเณร วัดสำนักขุนเณร ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ ตำบลสำนักขุนเณร อำเภอบางมูลนาก ซึ่งวัดนี้สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ เดิมมีนามว่า “วัดขุนเณร” หลวงพ่อเขียนได้บูรณปฏิสังขรณ์วัดและสร้างวัดกุมมงคลที่มีคุณวิเศษด้านแคล้วคลาดและอยู่ยงคงกระพัน ท่านได้ละสังขารอย่างสงบเมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๗ สิริรวมอายุได้ ๓๐๘ ปี

ภาพถ่ายทางอากาศวัดท่าหลวง

วัดท่าหลวง เป็นวัดสำคัญคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดพิจิตร ตั้งอยู่ริมแม่น้ำฝั่งตะวันตก ใกล้ศาลากลางจังหวัดเก่า วัดนี้สร้างขึ้นเมื่อราว พ.ศ. ๒๓๘๘ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวภายในพระอุโบสถเป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อพะชร พระพุทธรูปสำคัญคู่เมืองพิจิตร เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยสมัยเชียงแสน (รุ่นสิงห์ ๓) หล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ ที่มีพุทธลักษณะงดงามมาก ขนาดหน้าตักกว้าง ๑.๔๐ เมตร สูง ๑.๖๐ เมตร

* ปัจจุบันที่ตั้งพระประธานที่เมืองพิจิตร

ที่ว่าการอำเภอภูมิตำ
ที่บางมูลนาก

สนามโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม

โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม พ.ศ. ๒๔๖๘

คณะครูถ่ายที่โรงเรียนวัดชัยมงคล
อำเภอบางมูลนาก

ที่ว่าการอำเภอภูมิตำ เดิมมีที่ทำการอยู่ที่บ้านหนองเต่า ตำบลภูมิตำ มีพระยาธรรมา เป็นผู้ว่าราชการเมือง จากราชการจากนบพิตำ เล่ม ๑๐ แผ่นที่ ๑๒ วันที่ ๑๘ มิถุนายน ร.ศ. ๑๑๒ (พ.ศ. ๒๔๓๖) ระบุว่าเมืองภูมิตำเป็นเมืองขึ้นของเมืองพิชัย ต่อมาใน ร.ศ. ๑๒๒ (พ.ศ. ๒๔๔๖) ในการปันแขวงปกครองหัวเมืองระบุว่าเมืองภูมิตำเป็น ๑ ใน ๓ อำเภอของจังหวัดพิชัย คือ อำเภอเมือง บางคลาน และเมืองภูมิตำ ใน พ.ศ. ๒๔๕๐ ที่ว่าการอำเภอภูมิตำ ที่บ้านหนองเต่า ย้ายไปตั้งที่ริมฝั่งแม่น้ำน่านด้านตะวันตก เพื่อบริการบางมูลนาก เข้าใจว่าเป็นบริเวณที่ตั้งโรงเรียน บางมูลนากภูมิวิทยาคมในปัจจุบัน โดยยังคงใช้ชื่ออำเภอเมืองภูมิตำ ซึ่งในพระราชหัตถเลขาคราว เสด็จมณฑลฝ่ายเหนือในรัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๘ ลงวันที่ ๑๒ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๐ ว่า

“อนุสนธิราชการณเวลานี้ ออกเรือเวลาเช้า ๒ โมงเศษ ผ่านท่งพร้าวเสมอตลอดวันยังค่ำ น้ำที่ไต่ลดลงครึ่งหนึ่งก่ดขึ้น มาถึงพลับพลาบางมูลนากเหนือที่ว่าการอำเภอเมืองภูมิตำเวลา บ่าย ๑ โมง ตามทางที่มาเป็นลักษณะเมืองเหนือซึ่งเคยจำได้อันได้กล่าวมาแล้ว แต่มีน้ำเกิดขึ้นใหม่ ๆ ระบายบ้านคน ตั้งที่ริมมาตลอดทาง ในเรือนซึ่งมีเกวียนอยู่ในเวลานั้นได้ความ ว่า มีนาอยู่ข้างโน้น เมื่อมาถึงพรมแดนเมืองภูมิตำมณฑลพิษณุโลกก่อนนครสวรรค์ ได้ลงเรือจาก

พลับพลาไปคูที่ว่าราชการอำเภอท่าเรือพร้อมจดจต มีทั้งคันทวยางขวาง สวมหมวกทำดี มี
 ออฟฟิศไปรษณีย์แลโทรเลขตั้งอยู่ในที่นั้นด้วย ทำมตจตเหมือนกัน...” ส่วนในรายงานตรวจ
 ราชการมณฑลพิษณุโลกของสมเด็จ ฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ลงวันที่ ๑๖ พฤษภาคม
 ร.ศ. ๑๑๙ (พ.ศ. ๒๔๔๓) ถึงวันที่ ๒๑ มิถุนายน ร.ศ. ๑๒๐ (พ.ศ. ๒๔๔๔) มีข้อความว่า
 “เวลาบ่าย ๒ โมง ถึงที่พักบางมูลนาก พบพระยาศรีสุริยราชวรานุวัติ ข้าหลวงเทศาภิบาล
 สำเร็จราชการมณฑลพิษณุโลกมาคอยรับอยู่ที่นั่น ได้ขึ้นตรวจอำเภอเมืองภูมิ ซึ่งตั้งที่ว่าการที่
 บางมูลนากนี้ หลวงศรีสงครามเป็นนายอำเภอพึ่งมาอยู่ใหม่...” และ “วันที่ ๓๐ เวลาเช้าโมง
 ครึ่งออกเรือจากบางมูลนาก ที่นี้จริงเดิมเรียกว่า บางชันนาก ที่หลังแก้อีชื่อเรียกในคำหลวงว่า
 บางมูลนาก เดียวนี้กลายเป็นบางมูลนาก...” อำเภอเมืองภูมิที่บางมูลนากนี้ ใช้ชื่อเดิมอยู่จน
 กระทั่งวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้มีประกาศใช้ชื่ออำเภอที่เปลี่ยน
 ใหม่ให้ตรงกับชื่อตำบลที่ตั้งที่ว่าราชการอำเภอ ที่ว่าการอำเภอเมืองภูมิตั้งอยู่ที่บางมูลนาก
 จึงเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอบางมูลนากในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ นี้ด้วย

พลับพลาแก้ว อำเภอบางมูลนาก

ถนนและตลาดอำเภอบางมูลนาก

ทำไม้แม่ไม้ม อำเภอสามง่าม พ.ศ. ๒๕๑๕

เรือหนู เรือแจว อำเภอแม่ไม้ม

เรือล่องดอน อำเภอแม่ไม้ม

การทำบุญบั้งเรือแพ อำเภอแม่ไม้ม

อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร นี่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบางมูลนากเคารพสักการะ นับถือคือ “เจ้าพ่อแก้ว” หรือ “ปึงเถ่ากง” เจ้าพ่อประจำตลาดบางมูลนาก มีประเพณีงานแห่เจ้าพ่อแก้วจากศาลตลาดบางมูลนากไปประดิษฐานที่ศาลเจ้าชั่วคราวกลางสนามหน้าเทศบาลบางมูลนากเพื่อจัดแสดงจั่วถวาย ประเพณีนี้จะจัดประมาณเดือนธันวาคมของทุกปี

ท่าน้ำแม่ไฉยม ที่อำเภอสามง่าม พ.ศ. ๒๕๒๐

แม่น้ายม มีต้นน้ำจากเขาขุนยวม อำเภอปง จังหวัดเชียงราย ไหลผ่านจังหวัดแพร่ สุโขทัย พิษณุโลก แล้วไหลผ่านอำเภอสามง่าม อำเภอโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตรไปรวมกับแม่น้ำน่าน ที่ตำบลเกยชัย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

“สามง่าม” เป็นชื่อตำบลและอำเภอของจังหวัดพิจิตร ที่มีชื่อว่าสามง่ามเพราะเป็นท้องที่ที่มีคลองมาบรรจบกับแม่น้ำยมมองดูเป็นรูป ๓ แฉก หรือสามง่าม จึงเรียกตำบลสามง่าม และใน พ.ศ. ๒๔๘๑ ได้รับยกฐานะเป็นอำเภอสามง่าม

จะเห็นได้ว่าภาพเก่าสามารถบันทึกและเล่าเรื่องราวในอดีตที่แท้จริง ที่น่าเรียนรู้และจดจำได้มากกว่าที่หลาย ๆ คนคิด หากทุกคนได้เก็บรักษาความทรงจำไว้บนวัสดุบันทึกภาพให้มีอายุยืนยาว เพื่อใช้เป็นเครื่องมือแห่งการเรียนรู้ แม้จะเป็นการเรียนรู้มือสองที่ไม่ใช่ประสบการณ์ตรง เพราะไม่สามารถจะเรียนรู้และสัมผัสได้ด้วยตัวเอง แต่ภาพก็ทำให้อดีตไม่ใช่สิ่งที่น่าพิศวงหรือต้องคาดเดา แต่จะเป็นอดีตที่เห็นได้ สัมผัสได้ และน่าประทับใจอย่างแท้จริง